

estat la dificultat d'accés a la bibliografia, tant pel desconeixement de la seva existència com per la seva dispersió. En aquest sentit, l'ambiciós projecte que des de 1987 porta a terme el Grup d'Història Local de Catalunya, sota la direcció de Borja de Riquer, significa una via de solució mitjançant l'aplicació de la informàtica al servei de la història. El resultat de tot plegat és l'elaboració d'un catàleg bibliogràfic retrospectiu i informatitzat de les fonts existents sobre història local contemporània de Catalunya agrupades segons quatre criteris bàsics: tipològic, territorial, cronològic i temàtic. A partir d'aquí, s'obren noves facilitats per a la recerca històrica i noves possibilitats d'anar completant el que s'ha realitzat fins ara.

Finalment, Miquel Solé i Sanabra va dissertar sobre «La historia local y alternativas profesionales.» Paradoxalment, la crisi actual de la funció de l'historiador conviu amb l'auge de la història local. En aquest context, Solé i Sanabra va plantejar el repte al qual han de fer front els historiadors: la reivindicació d'un paper més actiu en la definició de l'oferta cultural i un canvi de mentalitat de l'historiador que el converteixen en un «enginyer cultural». En aquesta nova tasca, és un bon instrument l'associacionisme científic a través dels Centres d'Estudis històrics. També ho és la utilització de nous canals i de mitjans diferents de la paraula escrita per fer arribar a la col·lectivitat les interpretacions del passat. Aquests nous plantejaments ja han començat a donar els primers fruits. N'és una bona mostra l'èxit assolit pel projecte «Terrassa, 100 anys teixint ciutat», l'objectiu del qual era conèixer i donar a conèixer a la col·lectivitat els darrers cent anys d'aquesta ciutat vallesana. Sens dubte, tot plegat ens ha de fer reflexionar sobre el valor i les possibilitats d'aquesta mena d'iniciatives.

(Traducció: Lourdes Bigorra)

Fernando Martínez Rueda
Professor a la Universitat del País Basc.

III Congrés d'Història de Barcelona. «La ciutat i el seu territori, dos mil anys d'història. Balanç historiogràfic d'una dècada»

Els dies 20, 21 i 22 d'octubre es va celebrar a Barcelona el III Congrés d'Història de Barcelona que ha pres el relleu al I i II congressos del Pla de Barcelona dels anys 1982 i 1985. Ha estat necessària gairebé una dècada per trobar continuïtat a aquelles trobades d'historiadors barcelonins que tingueren un gran ressò i que, sens dubte, varen potenciar notablement la historiografia sobre la ciutat i el seu territori immediat.

Aquesta llarga pausa entre els darrers congressos ha hipotecat en part aquesta recent convocatòria. Per una banda, hi havia l'interès d'enllaçar amb la tradició anterior —interès perfectament justificat per ser la mateixa institució que el convocava i per l'èxit tant de participació com de qualitat de les aportacions— però, per l'altra, els organitzadors també eren prou conscients que moltes coses havien canviat: tant internes de la institució com referents a la historiografia barcelonina. Així, la solució de compromís va ser deixar un congrés molt obert, en el qual s'hi poguessin encabir tot tipus d'aportacions, i dirigir les diverses ponències cap a la recerca d'un balanç historiogràfic ordenat cronològicament. Aquesta solució ha funcionat parcialment: ara es disposa de bons estats de la qüestió sobre la historiografia barcelonina de tots els períodes, però una revisió apressada de les comunicacions que s'hi han presentat assenyala una gran disparitat temàtica i un nivell qualitatiu més baix que en les convocatòries anteriors.

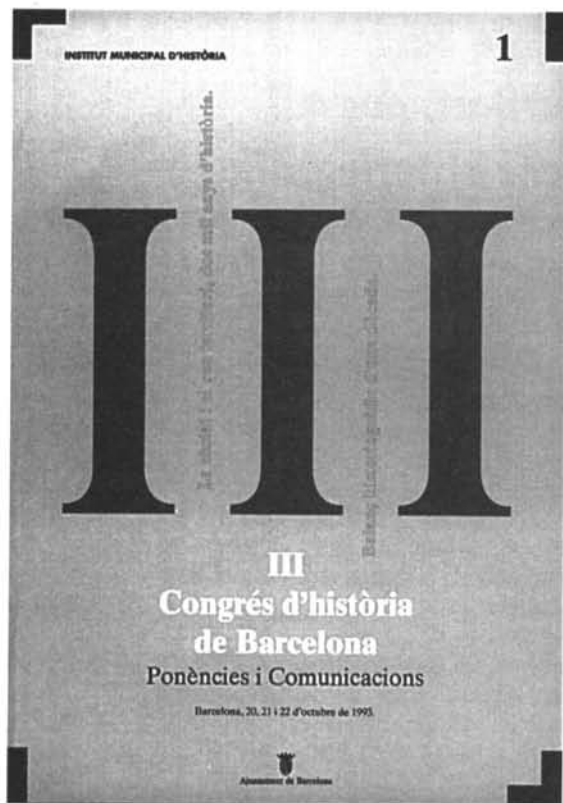
No hi ha criteris comuns en la redacció de les ponències com, per exemple, es comprova fàcilment en comparar la de Josep M. Torras Ribé sobre l'edat moderna i la de Marina López sobre el segle XIX: Torres cita una bibliogra-

fia superior al miler de títols, mentre que López, que va enfocar la ponència cap a un aspecte més concret de la producció bibliogràfica barcelonina, cita poc més d'una cinquantena de títols. I, molt probablement, la producció historiogràfica d'aquesta darrera dècada ha estat superior respecte al segle XIX que a l'època moderna. Cal destacar especialment el balanç fet per Gaspar Feliu sobre l'edat medieval, probablement el més ponderat, però tots els restants estats de la qüestió —J. O. Granados i Isabel Rodà per història antiga, Joan B. Culla per la primera meitat del segle XX i Carme Molinero i Pere Ysàs pel franquisme i la Barcelona actual— tenen gran interès i seran treballs de consulta imprescindible.

Respecte a les comunicacions la diversitat és, en general, la característica més notable. Diversitat que s'ha d'entendre com el resultat lògic de deixar els límits temàtics del congrés tan oberts, però que no va facilitar en tots els casos la tasca dels relators ni la possibilitat de debats posteriors amb contingut historiogràfic.

Probablement l'apartat d'història antiga, amb un domini clar de treballs de caràcter arqueològic, va ser el que va presentar major homogeneïtat la qual cosa va permetre al relator, Ferran Puig, agrupar les onze comunicacions en quatre apartats, i dirigir el debat posterior cap a temes concrets. Joan Busqueta, el relator d'història medieval, va ordenar les quinze comunicacions en sis grups; probablement en aquesta secció es troben les aportacions més interessants del congrés, com per exemple el treball de Roser Salicrú sobre la importància dels esclaus en la societat urbana baix-medieval, o els de Ramon Martí i Carolina Batet sobre l'expansió del comtat de Barcelona entre els segles X i XI, per citar només algunes comunicacions.

La secció d'història moderna va ser la que va recollir menys comunicacions, només sis, i totes elles amb temàtica i cronologia ben diferent. Potser per aquest motiu el relator, Xavier Torres, va preferir dirigir la seva intervenció cap a un terreny historiogràfic, més proper al del ponent, que a intentar buscar temes de debat en unes aportacions tan disperses. Xavier Torres va aportar l'element crític a l'exposició empírica de Torras Ribé, i va aprofitar l'oportunitat per vincular la seva intervenció —«I després d'un miler de títols, què?»— al debat historiogràfic més general sobre la qualitat de les aportacions a la història de Catalunya en la darrera dècada. També va entrar en altres temes clau: fer història de Barcelona és fer història local? Com cal vincular la història de Barcelona amb la de Catalunya? Aquests temes, d'imbricacions ben complexes, també els exposaren Pere Anguera, relator de la secció sobre el segle XIX, Joan B. Culla, ponent de la secció del segle XX i especialment Isidre Moles, president d'aquesta darrera secció. Com posteriorment Ramon Alberch va recollir en les conclusions finals del congrés, s'ha de ser ben conscient de l'indiscutible protagonisme de Barcelona en la història de Catalunya, però no s'ha de confondre Catalunya i Barcelona; per altra banda, quan s'analitza Barcelona no es pot ometre l'estreta vinculació de la ciutat amb el seu territori més immediat. Aquestes constatacions són prou il·lustratives de la complexitat que implica fer història de Barcelona i que aquesta difícilment es pot considerar història local tot i que, com va recordar Marina López, hi ha una extensa tradició d'estudis estrictament barcelonins que s'han identificat amb temàtiques concretes com, per exemple, els treballs sobre evolució de l'urbanisme barcelo-

Els projectes de la Coordinadora de Centres d'Estudis

La Coordinadora de Centres d'Estudi de Parla Catalana (CCEPC) ha iniciat una colla de projectes després de l'elecció de la primera junta de govern celebrada el mes de juny a Valls. Entre aquests projectes cal destacar la preparació d'un congrés per al novembre de 1994, la creació d'un servei d'informació bibliogràfica amb la distribuïdora Nord-Est i la imminent aparició d'un butlletí de caràcter trimestral.

El dia 26 de juny es va celebrar a Valls una assemblea extraordinària de la CCEPC en la qual es va elegir un president i una junta de govern que substitueixen la junta gestora que fins al moment havia dirigit l'associació. La presidència va recaure en Mercè Renom, del Centre d'Estudis del Baix Llobregat, i en la junta es troben representats els centres següents: Centre d'Estudis Socials d'Osona, Centre d'Estudis del Bages, Institut d'Estudis Vallencs, Fundació Pública Institut d'Estudis Ilerdencs, Taller d'Història de Gràcia, Associació Cultural dels Ports, Centre d'Estudis Selvatans i Institut d'Estudis Penedesencs. Aquesta junta ha decidit promoure diversos projectes que ja havien estat preparats anteriorment per la junta gestora, concretament un servei d'índex bibliogràfic del llibre local i comarcal, un butlletí i un congrés.

El servei d'índex bibliogràfic del llibre local i comarcal és una iniciativa que s'emprèn conjuntament amb la distribuïdora Nord-Est de Figueres, i és previst que pugui funcionar d'aquí a pocs mesos; actualment es prepara una campanya per donar a conèixer aquesta iniciativa. Aquest servei funcionarà de la manera següent: pel pagament d'una quota anual de 1.500 ptes., cada subscriptor rebrà a casa seva informació detallada de les novetats que es produeixin en el camp de la història local i comarcal. Aquesta informa-

ció consistirà en una fitxa col·leccionable que inclourà la imatge de la portada de la publicació, les dades catalogràfiques, l'índex, una breu ressenya del seu contingut i el preu. Si el subscriptor vol rebre la publicació tindrà dues vies per aconseguir-la: pot demanar-la per carta o telèfon a Nord-Est, o pot demanar-la a la llibreria habitual que ja es cuidarà de fer la gestió. El sistema de subscripció es farà amb una butlleta que properament es difondrà.

El butlletí tindrà una periodicitat trimestral i es fa per la necessitat d'interconnexió entre els centres, per tal de donar a conèixer les activitats bàsiques que s'hagin realitzat i les que es tingui previst de realitzar en un període curt, tant a nivell d'actes culturals (congressos, cursos, conferències, etc.), com de donar a conèixer l'aparició de les publicacions del centre o de divulgar i, si es creu necessari, assessorar sobre les línies d'investigació dels instituts i dels seus membres. El butlletí també servirà per informar periòdicament els socis de la CCEPC de les activitats de la junta de govern. El darrer projecte al qual la junta de govern de la CCEPC ha donat prioritat ha estat la preparació d'un congrés científic per als dies 10, 11 i 12 de novembre de 1994 a Lleida, a la seu de l'Institut d'Estudis Ilerdencs. S'ha cercat la participació de diverses institucions per a l'organització del congrés i pràcticament ja s'ha confirmat la col·laboració de la Generalitat de Catalunya, de la Fundació de l'Enciclopèdia Catalana, de l'Institut d'Història Jaume Vicens Vives de la Universitat Pompeu Fabra, de l'Associació d'Arxivers de Catalunya i del mateix Institut d'Estudis Ilerdencs que facilita les infraestructures per celebrar el congrés. Amb el títol genèric de «Moviments socials i dinàmica associativa», el Primer Congrés de la CCEPC s'estructurarà a

ni que ha ofert resultats certament remarcables en la darrera dècada i que, paradoxalment, pràcticament han estat absents al llarg del congrés.

Les seccions d'història contemporània tampoc no van oferir debats massa intensos. Pere Anguera va distribuir les tretze comunicacions referents al segle XIX en quatre blocs molt genèrics, cada un d'ells representatiu de la disparitat d'aportacions entre les quals, tanmateix, es pot destacar la de Maricó Janué i la de Cèlia Canyelles i Rosa Torán sobre les eleccions municipals de 1868 i de la Restauració, respectivament, o l'avanç del treball de Francesc Caballé i Antoni Nicolau sobre les contribucions d'indústria de 1820, 1846 i 1856. Jordi Nadal, el president de la secció, va fer notar la falta d'estudis sobre la indústria barcelonina, l'aspecte més caracteritzador de la ciutat al llarg d'aquest segle. Finalment, a la darrera secció es presentaren onze comunicacions i el relator Joan M. Thomàs les va emmarcar en quatre punts diferents. El primer, l'augment de la importància de Barcelona a Catalunya va ser el que propicià el debat posterior, com anteriorment s'ha comentat. Entre aquestes comunicacions, el tema urbànic va ser abordat per Elvira Martínez i en les comunicacions

col·lectives de Cervantes, Checa i de Grado sobre els habitatges del Congrés Eucarístic, i de Cordivola, García Soler, Monclús i Oyón sobre la formació de Nou Barris. Un gran encert del congrés va ser proporcionar les actes ja publicades, la qual cosa facilita molt la valoració immediata de les diferents aportacions. També cal avaluar positivament l'interès dels organitzadors, com va remarcar el regidor Joan Fuster en l'acte inaugural, en cercar el suport de les universitats i altres institucions que poden estar interessades en la història barcelonina, amb el ferm propòsit de potenciar la presència de l'Ajuntament de Barcelona en iniciatives científiques i d'establir elements de diàleg entre l'Institut Municipal d'Història i tots aquells interessats en la història de la ciutat. És aquest un diàleg que es vol mantenir en la imminent publicació de la revista *Quaderns d'història* —es preveu la seva aparició a l'inici de 1994—, i donant continuïtat als congressos amb convocatòries bianuals. Això sí, com també es va recollir en les conclusions, amb la intenció de limitar temàticament les seccions de les futures convocatòries.

Jesús Mestre